בל תאחר בפאה, ומתי חייב מה"ת להרשות העניים ליקח

ג] כתב **בשערי אמונה שהתוס' בר"ה דף ד:** תמהו איך יכול לא עזבו וכילה שדהו עובר בלא תכלה ואם עזבו אין כאן בל תאחר שאין חייב יותר והעניים עליהם לבא ליטול. **ובדרך אמונה** כתבנו שמלשון הרמב"ם משמע דהאבעיות אינן אלא תקנת חכמים אבל לכאורה מדאורייתא ג"כ יש איזה זמן דלא יתכן שיהא חייב לפתוח הדלת כל היום והלילה שמא יבואו עניים שהרי יכולין לגנוב לו כל הקציר, וגם לא יתכן שעניים יכולין להכנס בלי רשותו ג"כ מה"ט. וע"כ דמדאורייתא יכול לעשות איזה זמן שירצה בכל יום שיבואו ויטלו וא"כ אם סוגר הדלת ואין עושה זמן י"ל שיעבור בבל תאחר. מיהו לא בג' רגלים רק לאלתר דהא קיימי עניים. אך אפשר דלא שייך בל תאחר אלא היכא שחייב ליתן ואין נותן אבל היכא שזה שלהן רק אין פותח להן הדלת נהי שעשה איסור, ואולי גם איסור גזלה אבל לא בל תאחר.

פרק ד משנה ו

א. עובד כוכבים שקצר את שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה

אמאי בעינן קרא למעט גוי

א] עיין לעיל פ"ב מ"ז המיעוטים של גוי, והובא בר"ש כאן. והקשו האחרונים אמאי בעינן קרא הרי גוי פטור מן המצוות. **ובשערי אמונה** כתב ליישב דאיצטריך קרא בקצר את כל השדה חוץ משבולת אחת ואח"כ נתגייר דלולי קרא הו"א דחייב פאה על שבולת זו שקצרה אחר שנתגייר, אמנם אחרי דילפינן מקרא דקצירת נכרי פטורה א"כ שבולת זו דינה כשבולת ראשונה שפטורה מן הפאה כמבואר בירושלמי ריש מכילתין.

ובמקד"ד סי' סב אות ב כתב דאיצטריך קרא לישראל שמכר שדהו לגוי דמבואר בגמ' גיטין דף מ"ז דלמ"ד אין קנין לגוי המוכר לוקח מהגוי ומביא בכורים, וה"נ ס"ד דיתחייב הישראל לקנות מהגוי ולהפריש פאה, אמנם כיון דילפינן דקצירת גוי פטורה ממתנו"ע א"כ חל פטור בעצם הקצירה ואפי' למ"ד אין קנין אינו מחוייב בפאה.

התחיל לקצור ונתגייר

ב] **בחזו"א שביעית סי' ב ס"ק ד** כ', ובהא דקצירת דקצירת נכרי פוטרת יש לעיין בהתחיל לקצור ונתגייר אי דינו כקצרוה לסטים חצי' פאה פ"ב מ"ח דהנשארת חייבת, וכן מסתבר.

קטן שקצר ואח"כ נעשה גדול

ג] כתב **המנ"ח מ' רכא אות ז** דבכל מתנות עניים שנתבארו לעיל אם היה השדה של חרש שוטה וקטן ועברו ונטלו המתנות עניים, ואחרי זה נתגדל הקטן ונתפקח השוטה ויש המתנות תחת ידן דמחוייבים לקיים המצות עשה ולעזוב לעניים דפטור אחר כך ליתן, דהתם לא חלה המצוה כלל בשעה שלקח א"כ אחר כך ג"כ אינו חייב, אבל כאן דהמצוה עליו רק דקטנותו גרמה לו, לא הוי כלקח בהיתר ובודאי צריך אחר כך ליתן אם יש בעין תחת ידו, ואם נאבדו או נשרפו פטור.

אם יש פטור של גדל בפטור בפאה

ד] משמע ממתני' דרק אם קצר כשהיה גוי אבל אם נתגייר קודם קצירה לא הגם שהיה תחת יד הגוי כשגדל שלישׁ. ואמאי ליכא פטור של הבאת שלישׁ ביד גוי כלקמן מ"ח. ועי' **חזו"א שביעית סי' ב ס"ק ד, וצפנת פענח הל' מתנות עניים פ"ב** דבפאה ליכא דין של גדל בחיוב, אולם **במשנת רבי אהרן זרעים סי' ו** כ' שיש דין גדל בחיוב גם אצל פאה.

ב. רבי יהודה מחייב בשכחה שאין השכחה אלא בשעת העמור

טעמא דת"ק

ה] **הר"ש הביא הירושלמי** ומאי טעמא דרבנן. ר' יוסי בשם רב רבי חזקיה רב יהודה בשם שמואל כתיב ושכחת עומר בשדה זו שכחת קמה. את שיש לו שכחת קמה יש לו שכחת עמרים את שאין לו שכחת קמה אין לו שכחת עמרים. **וברמב"ם בפיה"מ** כ', וחכמים סוברים שכל דבר שאינו חייב בדיני הקמה שהם לקט ופאה לא יתחייב בדיני העומרים והיא השכחה. ועי' דרך אמונה בבאור הלכה הל' מתנות עניים פ"ב ה"ט שכן גרס הרמב"ם בירושלמי, יעו"ש מש"כ בזה.

דין של שכחת קמה לרבי יהודה

ו] כתב **המשנה ראשונה** שלשון המשנה שאין השכחה אלא בשעת העמור. הלשון קשה דהא ר"י מודה דאיכא שכחה בקמה כדלקמן פ"ו מ"י וכתב לחדש דהא דא"ר יהודה אין שכחה אלא בשעת עמור אתי לפלוגי ומחייב נמי בשכחת קמה, וה"ק דמצות שכחה אינה אלא בשעת העמור כשמאסף תבואתו להוליכה לבית על אותה השעה הזהיר הכתוב לא תשוב לקחתו בין מה ששכח בקמה ובין ששכח בעומר לא יקחנו עוד והלכך גר חייב בתרוייהו דבשעת לקיחה ישראל. הוא וחכמים נמי מודו שהחיוב אינו אלא באותה שעה אלא דסברי שהחיוב של אותה שעה הוא על השכחה שנתחייב בה בשעת הקציר ומה שלא נתחייב אז ע"ז לא נאמר לא תשוב לקחתו. ועי' **תורעק"א לקמן מ"ז** דפליג ע"ז וס"ל דלר' יהודה פטור משכחת קמה.

פרק ד משנה ז

א. הקדיש קמה ופדה קמה חייב עומרין ופדה עומרין חייב קמה ופדה עומרין פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה

אם פליגי כאן נמי רבי יהודה ורבנן דלעיל מ"ו

א] כתב **הר"ש** דמקרא דממעטינן קציר נכרי ממעטינן נמי קציר הקדש דלאו קצירך הוא ולענין שכחה הוו פליגי ר' יהודה ורבנן כי היכי דפליגי בגר.

והקשה **רעק"א** קשה לי דנראה דר"י מודה בפדה עומרים כיון דבשעת העמור היה דהקדש וכדדייק לישנא דר"י לעיל שאין השכחה אלא בשעת העמור וכמ"ש הרע"ב שם ובשעת עמור מיהא גר היה משמע דבנתגייר אחר העמור פטור. ואדרבה מדנקט המתני' ופדה עומרים ולא נקט ופדה הקציר היינו דנקט מה שהוא לכ"ע. והרמב"ם בפי' המשנה כתב ואם הקדיש קמה וקצר הגזבר ועשאן עומרים ואח"כ פדאן לא יתחייב אפלו בשכחה וזה דעת החכמים עכ"ל. ותמוה אמאי דקדק ועשאן עומרים ואח"כ פדאן הא גם בפדה קודם שעשה העומרים פטור לרבנן כיון דבשעת הקצירה היה דהקדש ולא היה בו דין שכחת קמה. והרמב"ם בחיבורו כתב באמת קצר הגזבר ואח"כ פדאה פטורה. ומתני' דנקט ופדה עומרים צ"ל דנקט מה דהוא לכ"ע וכנ"ל, וצ"ע.

ובתפא"י בועז אות א' כתב ליישב קושיית רעק"א דאין החיוב תלוי